

РЕЙТИНГ УКРАЇНСЬКИХ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ЗА РІВНЕМ
ЗАДОВОЛЕНОСТІ ОСВІТОЮ

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

КОМПАС

думка роботодавців
та випускників
2009

**СИСТЕМ
КЕПІТАЛ
МЕНЕДЖМЕНТ**

при підтримці

Фонд Ріната Ахметова
Розвиток України

Цей звіт містить результати проекту «Рейтинг ВНЗ «Компас-2009», який було ініційовано і профінансовано компанією «Систем Кепітал Менеджмент», за сприяння Фонду Ріната Ахметова «Розвиток України».

Проект спрямовано на розв'язання актуальної проблеми для української системи вищої освіти, як відсутність інформації стосовно об'єктивної оцінки її ефективності з позиції безпосередніх споживачів (абітурієнтів, батьків, студентів і випускників), громадськості і потенційних інвесторів – роботодавців.

Рейтинг ВНЗ «Компас-2009» підготовлено в межах реалізації програми «Систем Кепітал Менеджмент – вищим навчальним закладам України», яка є невід'ємною частиною корпоративної соціальної відповідальності компанії «Систем Кепітал Менеджмент».

В межах програми, окрім проекту Рейтинг ВНЗ «Компас-2009», у лютому 2009 року Компанія СКМ ініціювала проект «Дискусійний клуб», що має стати платформою для конструктивного діалогу (як на центральному, так і на регіональних рівнях) між ринком праці й сферою освіти. Основна мета такого діалогу - пошук шляхів підвищення практичної цінності знань і навичок випускників українських ВНЗ із погляду реального сектора економіки.

Для отримання копії цього звіту, будь-ласка, звертайтеся до Наталі Кривуліної, менеджера з проектів компанії «Систем Кепітал Менеджмент»: тел:+38 062 381 50 20, e-mail: nkryvulina@scm.com.ua.

Автори та подяки

Автори

Юлія Сахно, аналітик, Київський міжнародний інститут соціології
Андрій Кашин, координатор проектів, Київський міжнародний інститут соціології
Дар'я Касьянова, к.е.н., керівник проектів, фонд Ріната Ахметова «Розвиток України»

Координатори проекту:

Від компанії «Систем Кепітал Менеджмент» – Наталя Кривуліна, менеджер з проектів
Від Фонду Ріната Ахметова «Розвиток України» – Дар'я Касьянова, Керівник проектів
Від Київського міжнародного інституту соціології – Андрій Кашин, координатор проектів

Партнери та подяки:

Керівництво проекту висловлює вдячність всім учасникам дослідження – особливо адміністрації тих навчальних закладів, які сприяли дослідженню і погодилися надати інформацію про випускників ВНЗ, представникам компаній-роботодавців, які прийняли участь у опитуванні. Ми також хочемо висловити подяку усім організаціям та установам, які допомагали реалізації проекту, зокрема Міністерству освіти і науки України, Академії педагогічних наук України, Фонду «Ефективне управління» та інформаційному центру «БЕСТ».

Травень 2009 г.

Стислий огляд дослідження та його основних результатів.....	5
Розділ 1: Рейтинги вищих навчальних закладів – існуючі підходи та стандарти.....	10
1.1 Підходи до рейтингової оцінки вищих навчальних закладів.....	11
1.2 Стандарти проведення рейтингової оцінки вищих навчальних закладів.....	16
1.3 Україна в глобальному контексті – виклики і перспективи.....	17
Розділ 2. Методологія дослідження рейтингу ВНЗ України «Компас - 2009».....	20
2.1. Відбір ВНЗ для участі у рейтингу.....	20
2.2. Методологія збору даних.....	21
2.2.1. Всеукраїнське опитування представників компаній-роботодавців.....	21
2.2.2. Опитування експертів.....	22
2.2.3. Опитування випускників ВНЗ 2003–2008 рр.....	22
2.3. Методологія формування рейтингу ВНЗ.....	23
2.3.1. Критерії та індикатори.....	23
2.3.2. Розрахунок вагових коефіцієнтів критеріїв рейтингу.....	25
2.3.3. Формування рейтингу ВНЗ.....	27
2.3.4. Зауваження і застереження.....	27
Розділ 3. Загальний рейтинг вищих навчальних закладів України.....	28
3.1. П'ятірка найкращих вищих навчальних закладів України.....	28
3.2. Сильні і слабкі сторони найкращих вищих навчальних закладів України.....	29

Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут” (Київ, 1 місце загального рейтингу).....	29
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, 1 місце загального рейтингу).....	30
Національний університет “Києво-Могилянська академія” (Київ, 2 місце загального рейтингу).....	31
Донецький національний технічний університет (Донецьк, 3 місце загального рейтингу).....	31
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” (Київ, 3 місце загального рейтингу).....	32
Національний університет “Львівська політехніка” (Львів, 4 місце загального рейтингу).....	32
Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” (5 місце загального рейтингу).....	33
Київський національний університет будівництва і архітектури (5 місце загального рейтингу).....	33

Розділ 4. Рейтинг вищих навчальних закладів України за напрямками підготовки.....	36
4.1. Рейтинг ВНЗ за підготовкою фахівців бізнес/економічних спеціальностей.....	36
4.2. Рейтинг ВНЗ за підготовкою фахівців юридичних спеціальностей.....	38
4.3. Рейтинг ВНЗ за підготовкою фахівців інженерно-технічних спеціальностей.....	38
4.4. Рейтинг ВНЗ за підготовкою фахівців з інформаційних технологій.....	39
4.5. Рейтинг ВНЗ за підготовкою фахівців з архітектурно-будівельних спеціальностей.....	40

Розділ 5. Регіональні рейтинги вищих навчальних закладів України.....	42
5.1. Західний регіон.....	42
5.2. Центральний регіон.....	43
5.3. Південний регіон.....	44
5.4. Східний регіон.....	45

Додатки.....	47
Додаток 1 Рейтингові таблиці.....	47
1.1 Загальний рейтинг ВНЗ України.....	47
1.2 Бізнес-економічні спеціальності.....	56
1.3 Юридичні спеціальності.....	63
1.4 Інженерно-технічні спеціальності.....	66
1.5 Архітектурно-будівельні спеціальності.....	70
1.6 Регіональний рейтинг - захід.....	72
1.7 Регіональний рейтинг - центр.....	74
1.8 Регіональний рейтинг - південь.....	77
1.6 Регіональний рейтинг - схід.....	80

Додаток 2 Рейтингова оцінка ВНЗ: міжнародний та український досвід.....	82
--	-----------

Цей звіт містить результати проекту Рейтинг ВНЗ України «Компас 2009», який було ініційовано і профінансовано компанією «Систем Кепітал Менеджмент» за сприяння Фонду Ріната Ахметова «Розвиток України». Проект спрямовано на розв'язання такої актуальної проблеми для української системи вищої освіти як відсутність інформації стосовно об'єктивної оцінки її ефективності з позиції безпосередніх споживачів (абітурієнтів, батьків, студентів і випускників), громадськості і потенційних інвесторів-роботодавців.

У рамках проекту розроблено рейтинг ВНЗ, що відображує уподобання й задоволеність освітою з боку випускників і роботодавців. Його учасниками є ВНЗ III–IV рівня акредитації, незалежно від своєї організаційно-правової форми, що здійснюють підготовку бакалаврів, спеціалістів і магістрів з п'яти напрямків спеціалізації: бізнес/економічні спеціальності, правознавство, інженерні/технічні спеціальності, інформаційні технології (IT), архітектура/будівництво.

Методологічна довідка (опис дослідження)

Польовий етап дослідження «Рейтинг ВНЗ України «Компас»» проводився у лютому – квітні 2009 року із застосуванням методів особистого та телефонного інтерв'ю, опитування за допомогою електронної пошти та онлайн-опитування.

Така дослідницька методологія була обрана з огляду на те, щоб досягнути якомога більше випускників різних ВНЗ та важкодосяжних респондентів (роботодавців, експертів).

Відповідно до мети дослідження методологія передбачала дослідження таких цільових аудиторій:

- Представників компаній-роботодавців.
- Експертів.
- Випускників ВНЗ, що беруть участь у рейтингу.

Всеукраїнське опитування представників компаній-роботодавців: Опитування проводилося методом особистого інтерв'ю за місцем роботи респондента. У компаніях потенційними респондентами були керівники відділів кадрів та HR-відділів (менеджери з персоналу), а також керівники компаній. У перебігу польового етапу дослідження було опитано представників 953 компаній.

Опитування експертів: В опитуванні експертів брали участь представники провідних компаній, які у свою діяльність постійно залучають фахівців певних напрямків спеціалізації, без яких діяльність цих компаній неможлива (наприклад, будівельна компанія не може функціонувати без фахівців з будівництва, архітекторів).

Опитування проводилося методом онлайн-опитування та, частково, методом опитування за допомогою електронної пошти та особистого інтерв'ю за місцем роботи респондента. Для проведення онлайн-опитування використовувався сайт SurveyMonkey.com. У компаніях потенційними респондентами були керівники відділів кадрів та HR-відділів (менеджери з персоналу), а також керівники компаній. Загалом у перебігу польового етапу дослідження було опитано представників 331 компанії.

Опитування випускників ВНЗ 2003–2008 рр.: Дослідження проводилося методом особистого, телефонного та онлайн опитування. Для проведення особистого опитування використовувалась мережа інтерв'юерів KMIC. Для проведення онлайн-опитування використовувався сайт SurveyMonkey.com. У результаті реалізації цього компонента дослідження було опитано 1129 випускників із 225 ВНЗ.

Головні результати дослідження

1) Загальний рейтинг вищих навчальних закладів України

У загальному рейтингу було оцінено 234 вищих навчальних заклади України.

За результатами складеного рейтингу ВНЗ, до п'ятірки найсильніших увійшло 8 вищих навчальних закладів. 5 із них розта-

шовані в Києві, по одному — в Донецьку, Львові і Харкові.

Перше місце у рейтингу розділили Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» і Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

На другому місці — Національний університет «Києво-Могиланська академія».

Третє місце в рейтингу розділили Донецький національний технічний університет і Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

На четвертому місці — Національний університет «Львівська політехніка».

Нарешті, **закриває п'ятірку** найкращих Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» і Київський національний університет будівництва і архітектури.

2) Рейтинг вищих навчальних закладів України за напрямками підготовки

Вищі навчальні заклади рідко коли є однаково сильними за різними напрямками підготовки — маючи сильну підготовку за одними напрямками, вони можуть програвати за іншими.

Для визначення найсильніших ВНЗ із підготовки фахівців окремих спеціальностей було складено окремий рейтинг ВНЗ за напрямками підготовки:

- бізнес/економічних спеціальностей (198 ВНЗ);
- юридичних спеціальностей (90 ВНЗ);
- інженерно-технічних спеціальностей (110 ВНЗ);
- інформаційних технологій (103 ВНЗ);
- архітектурно-будівельних спеціальностей (36 ВНЗ).

Лідер рейтингу ВНЗ за підготовкою фахівців бізнес/економічних спеціальностей

За результатами проведених опитувань перше місце за підготовкою фахівців бізнес-економічних спеціальностей отримав Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Цей ВНЗ має авторитет найкращого серед випускників бізнес-економічних спеціальностей, а також найвище оцінюється експертами.

У дослідженні брали участь такі категорії респондентів: роботодавці, експерти, випускники (детальна інформація про методологію дослідження наведена у Розділі 2).

Лідер рейтингу ВНЗ за підготовкою фахівців юридичних спеціальностей

За підготовкою фахівців юридичних спеціальностей найсильніші позиції в Україні має Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого (Харків), яка однаково високо оцінюється і випускниками, і роботодавцями.

Лідер рейтингу ВНЗ за підготовкою фахівців інженерно-технічних спеціальностей

Перше місце за підготовкою фахівців інженерно-технічних спеціальностей, за оцінками усіх груп респондентів, посів Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут”.

Лідер рейтингу ВНЗ за підготовкою фахівців з інформаційних технологій

За підготовкою фахівців з інформаційних технологій першу позицію рейтингу впевнено тримає Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут” (Київ), який

за цим напрямком найвище оцінюється як роботодавцями, так і випускниками.

Лідер рейтингу ВНЗ за підготовкою фахівців з архітектурно-будівельних спеціальностей

За підготовкою фахівців архітектурно-будівельних спеціальностей перше місце за оцінками усіх груп респондентів має Київський національний університет будівництва і архітектури.

3) Регіональні рейтинги вищих навчальних закладів України

Географічне розташування вищого навчального закладу може відігравати вагомий роль як для абітурієнтів при виборі місця навчання, так і для роботодавців при побудові системи співпраці із ВНЗ. Із огляду на це, було складено окремі рейтинги вищих навчальних закладів для різних регіонів:

Усього у рейтингу було представлено:

- 43 ВНЗ Західного регіону;
- 82 ВНЗ Центрального регіону;
- 62 ВНЗ Південного регіону;
- 47 ВНЗ Східного регіону.

ЗАХІДНИЙ РЕГІОН: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області.

Основним освітнім центром Західного регіону є Львів: саме там розташовані два найсильніші ВНЗ регіону — Національний університет “Львівська політехніка” (перше місце у регіональному рейтингу і четверте — в загальнонаціональному) і Львівський національний університет імені Івана Франка (друге місце у регіональному рейтингу і шосте — в загальнонаціональному).

ЦЕНТРАЛЬНИЙ РЕГІОН: м. Київ, Київська, Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська області.

У Центральному регіоні наявні найкращі можливості для отримання хорошої освіти, хоча ВНЗ зосереджуються майже виключно в Києві. У Центральному регіоні (в більшості — у Києві) зосереджена найбільша кількість вищих навчальних закладів (82 у рейтингу); у Києві розташовано 5 із 8 найкращих на загальнонаціональному рівні ВНЗ.

Перелік найсильніших ВНЗ регіону практично дублює рейтинг найкращих ВНЗ у масштабах країни: перше місце ділять НТУУ “КПІ” і КНУ ім. Т.Шевченка, друге місце має НаУКМА, на третьому — КНЕУ ім. Вадима Гетьмана.

ПІВДЕННИЙ РЕГІОН: АР Крим, Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області.

Південний регіон не може похвалитися дуже потужними освітніми можливостями, хоча тут існує кілька вагомих освітніх центрів (Дніпропетровськ, Одеса, Запоріжжя). Із вищих навчальних закладів Південного регіону до рейтингу було включено 62; але жоден із них не потрапив до п'ятірки найкращих на загальнонаціональному рівні. Разом із тим, у Південному регіоні є ВНЗ, які забезпечують високий рівень підготовки, зокрема із інженерно-технічних, юридичних й архітектурно-будівельних спеціальностей.

Загалом, за критеріями рейтингу, найкращим ВНЗ Південного регіону може вважатися Дніпропетровський національ-

ний університет (1 місце в регіональному рейтингу, і 6 — у загальнонаціональному).

Друге місце серед вищих навчальних закладів Південного регіону має Національний гірничий університет України (Дніпропетровськ), третє — Національна металургійна академія України (Дніпропетровськ).

СХІДНИЙ РЕГІОН: Донецька, Луганська, Харківська області.

Східний регіон, як і Центральний, пропонує непогані освітні можливості із основними освітніми центрами у Харкові і Донецьку. Загалом до рейтингової оцінки було включено 47 вищих навчальних закладів Східного регіону; 2 із них опинилися серед восьми найкращих на загальнонаціональному рівні.

Серед ВНЗ Східного регіону перше місце має Донецький національний технічний університет (Донецьк), який на загальнонаціональному рівні має 3-тє місце.

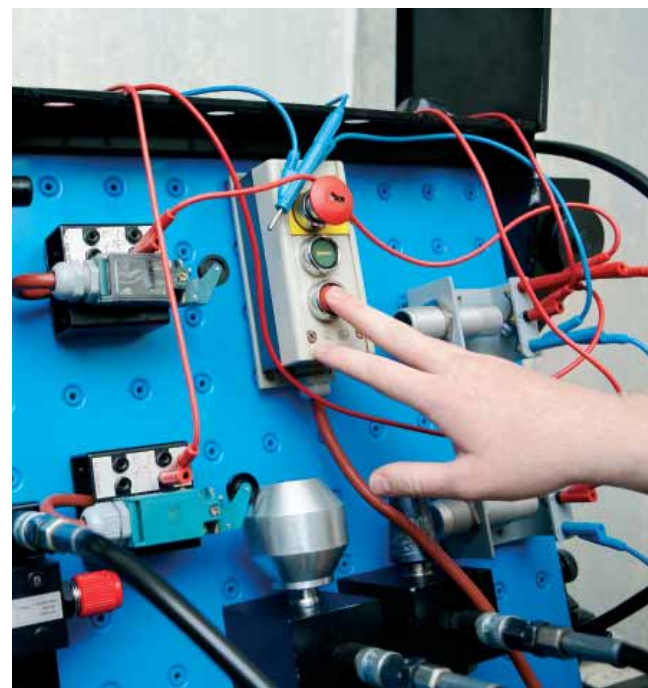
Друге місце серед ВНЗ Східного регіону має Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” (Харків, 5 місце у загальнонаціональному рейтингу), третє — Донецький національний університет (Донецьк, 6 місце у загальнонаціональному рейтингу).

РЕЙТИНГИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ — ІСНУЮЧІ ПІДХОДИ ТА СТАНДАРТИ

У сучасному світі отримання якісної вищої освіти набуває усе більшої ваги для життя людини і соціуму в цілому. Збільшення важливості вищої освіти та її масовість пов'язані зі збільшенням кількості вищих навчальних закладів, які пропонують свої освітні послуги. За таких умов виникає потреба в об'єктивній інформації стосовно рівня того чи іншого вищого навчального закладу, що, з тією чи іншою мірою успішності, і намагаються забезпечувати рейтинги різних навчальних закладів.

Хоча, як можна припустити, університети від самого початку свого існування змагалися в авторитеті та якості підготовки сту-

дентів, однак перший у світі рейтинг вищих навчальних закладів був опублікований у США в 1983 році журналом U.S. News & World Report. Це поклало початок численним спробам ранжувати й оцінювати університети і викладання окремих дисциплін у різних країнах. Процеси глобалізації вищої освіти привели до появи світових рейтингів університетів. Перші такі рейтинги (які наразі визнаються найбільш авторитетними) були складені 2003 року Інститутом вищої освіти Шанхайського університету (Академічний рейтинг університетів світу, ARWU) і 2004 року газетою "Times" (THES—QS). У 2004 році стартував проєкт Webometrics. У 2009 році свою версію нового глобального рейтингу університетів світу запропонували російські дослідники. Безперечно, цим спроби ранжування вищих навчальних закладів не вичерпуються.

Україна теж не лишилась осторонь цих тенденцій. З метою рейтингової оцінки вищих навчальних закладів України у 2003 році Українським інститутом соціальних досліджень і Міжнародною кадровою академією було започатковано рейтинг "Софія Київська". У 2006 році було складено рейтинг Міністерства освіти і науки України. У 2007 році до процесу складання рейтингів українських ВНЗ підключилися засоби масової інформації: свої рейтинги запропонували журнал "Деньги" (2007, 2008, 2009 рр.), "Кореспондент" (2007, 2008 рр.). Із 2007 року центром ЮНЕСКО — СЕПЕС і кафедрою ЮНЕСКО "Вища технічна освіта, прикладний системний аналіз та інформатика" спільно із газетою "Дзеркало тижня" складається і видається рейтинг українських вищих навчальних закладів "Топ-200 Україна" (2007, 2008 рр.). У 2007-2008 році з ініціативи компанії СКМ і за підтримки Фонду Ріната Ахметова "Розвиток України" відбувся пілотний етап проєкту рейтингової оцінки українських ВНЗ "Компас"; у 2009 році рейтинг "Компас" був складений із врахуванням методологічних висновків, отриманих у перебігу пілотного проєкту.

Детальніша інформація про окремі світові та українські рейтинги вищих навчальних закладів представлена в Додатку.

1.1 Підходи до рейтингової оцінки вищих навчальних закладів

Цілі і цільові групи – для кого і для чого потрібні рейтинги?

Значна популярність рейтингів свідчить, що вони є цікавими і корисними для різних груп споживачів: випускників середніх шкіл, які прагнуть продовжити освіту; студентів, які мають бажання змінити спеціальність або ВНЗ; викладачів і адміністрації ВНЗ, які прагнуть краще усвідомлювати свої сильні і слабкі сторони; роботодавців, які шукають кваліфікованих кадрів для своєї компанії.

- **Абітурістам та їхнім батькам** рейтинги допомагають робити більш свідомий вибір місця навчання залежно від власних потреб і пріоритетних критеріїв. Оскільки рейтинги надають інформацію щодо різних аспектів діяльності вищих навчальних закладів, вони можуть бути орієнтиром для вибору навчально-

го закладу, який даватиме якісну і конкурентоспроможну освіту із бажаною спеціальністю серед навчальних закладів світу, країни або регіону, серед навчальних закладів різної форми власності, типу тощо. Сучасні технології інтерактивної презентації даних (наприклад, на веб-сайтах) дають змогу споживачам самим обирати важливі для них критерії ранжирування, отримуючи рейтинг за обраними критеріями.

- Для **вищих навчальних закладів** рейтинги дають інформацію щодо сильних і слабких сторін діяльності, чим мають спонукати до самовдосконалення, конкурентності на ринку праці і покращення якості надання послуг, а отже, до покращення наукового та економічного потенціалу країни.

- Для **роботодавців** рейтинги вищих навчальних закладів можуть слугувати орієнтиром при підборі кваліфікованих кадрів у різних сферах та у різних куточках країни і світу. Визначення вищих навчальних закладів, які найкраще відповідають потребам ринку праці, дають інформацію для покращення співпраці між вищими навчальними закладами та бізнесом в аспектах практичної підготовки та працевлаштування.

- Для **політиків, які приймають рішення в області освіти (policy-makers)**, рейтинги могли би стати інструментом для аналізу ефективності розподілу бюджетних коштів у сфері освіти, створення програм підтримки дійсно кращих університетів тощо.

По мірі виникнення нових рейтингів, їх цілі стають усе різноманітнішими. Як правило, цілі і задачі рейтингів включають:

- Надання цільовим групам та громадськості в цілому інформації щодо порівняльних характеристик діяльності вищих навчальних закладів, що сприяє привабливості студентів та додаткових державних та альтернативних джерел фінансування;
- Стимулювання вищих навчальних закладів до самооцінки та підвищення конкурентоздатності, адже рейтинги дозволяють виявити сильні і слабкі сторони кожного навчального закладу.

Для прикладу, в таблиці 1 наведено деякі цілі, з якими складаються рейтинги університетів у світі та в Україні.

У дослідженні брали участь такі категорії респондентів: роботодавці, експерти, випускники (детальна інформація про методологію дослідження наведена у Розділі 2).

Таблиця 1. Цілі деяких рейтингів університетів у світі та в Україні (перелік наводиться в алфавітному порядку за укладачем рейтингу)

Укладач	Назва рейтингу	Країна / регіон	Ціль
Asiaweek	Asia's Best Universities (Найкращі університети Азії)	Азія	Відзначити найкращих
TheCenter	The Top American Research Universities (Найкращі американські дослідницькі університети)	США	Виявити найкращі дослідницькі університети
CHE/Stern	CHE and Stern University Rankings (Університетські рейтинги CHE і Stern)	Німеччина	Допомогти випускникам шкіл обрати вищий навчальний заклад
Good Guides	The Good Universities Guide (Довідник вірцевих університетів)	Австралія	Виявити, які університети найкраще оцінюються студентами
The Guardian	Guide to Universities (Довідник університетів)	Великобританія	Виявити, які університети найкраще оцінюються студентами
Maclean's	Universities Rankings (Рейтинги університетів)	Канада	Виявити, які університети найкраще оцінюються студентами
Melbourne Institute	Melbourne Institute Index of the International Standing of Australian Universities (Індекс міжнародної репутації австралійських університетів, розроблений Мельбурнським інститутом)	Австралія	Виявити світову репутацію австралійських університетів
Perspektywy	Table of Universities (Табель університетів)	Польща	Виявити, які університети найкраще оцінюються студентами
The Times	Good University Guide (Довідник вірцевих університетів)	Великобританія	Університети, яким надають перевагу студенти, із акцентом радше на викладання, аніж дослідницьку роботу
U.S. News	America's Best Colleges (Найкращі коледжі Америки)	США	Виявити, які університети найкраще оцінюються студентами
Журнал "Деньги"	«Рейтинг ВУЗів»	Україна	Оцінка випускників потенційними роботодавцями
Журнал "Кореспондент"	«Рейтинг найкращих ВНЗ України»	Україна	Найкращі ВНЗ із точки зору роботодавців
Кафедра ЮНЕСКО "Вища технічна освіта, прикладний системний аналіз та інформатика" / Газета "Дзеркало тижня"	«Топ-200 Україна»	Україна	Оцінка діяльності університетів із точки зору якості науково-педагогічного потенціалу, якості навчання і міжнародного визнання

Укладач	Назва рейтингу	Країна / регіон	Ціль
Міністерство освіти і науки України	«Рейтинг університетів України»	Україна	Моніторинг якості освіти та результативності діяльності навчальних закладів і системи освіти в цілому
СКМ / Київський міжнародний інститут соціології	Рейтинг ВНЗ «Компас»	Україна	Відповідність знань і навичок випускників вітчизняних ВНЗ запитам ринку праці
Український інститут соціальних досліджень і Кадрова Академія України	«Софія Київська»	Україна	Визначення найкращих ВНЗ із точки зору вступників і експертів

Існують різноманітні підходи до складання рейтингової оцінки вищих навчальних закладів, що може обумовлюватися особливостями системи вищої освіти у країні або ж специфічністю цілей і цільових груп, на які спрямовується рейтинг.

Рейтинги можуть оцінювати вищі навчальні заклади з різних точок зору: за академічною якістю освіти і за корисністю освіти для подальшого працевлаштування; оцінювати вищі навчальні заклади в цілому чи окремо за сферами або напрямками підготовки; рейтинги можуть будуватися на об'єктивних статистичних показниках діяльності ВНЗ або ж враховувати суб'єктивні відгуки і оцінки користувачів освітніх послуг; вони можуть складатися для вищих навчальних закладів в межах однієї місцевості, країни, частини світу чи світу в цілому. Вирішення кожної із цих дилем залежить від цілей і призначення рейтингу.

Джерела даних – опитування чи статистична інформація?

Одним із ключових питань формування рейтингу вищих навчальних закладів є метод збору даних. У найбільш загальному вигляді можна виокремити три джерела даних для побудови рейтингу:

- **Результати опитувань.** Проведення опитувань задля вивчення думок різних цільових аудиторій дозволяє отримувати співставні дані щодо різних навчальних закладів, але лише в тому разі, якщо опитування проводяться за методикою, яка забезпечує репрезентативність отриманих даних.

- **Дані, отримані від навчальних закладів.** Очевидно, що найбільш повною статистичною інформацією щодо діяльності університетів володіють самі університети. Але не існує жодних гарантій того, що університети підуть на співпрацю і надаватимуть об'єктивну інформацію, а не завищуватимуть показники задля отримання вищого рейтингу.

- **Дані, отримані з незалежних джерел.** Досить часто інформацію щодо діяльності університетів збирають і публікують статистичні відомства або інші організації (державні або недержавні). Зазвичай, такі дані вважаються досить точними та об'єктивними. Але вони далеко не завжди стосуються саме тих аспектів, які дослідники прагнуть врахувати при складанні рейтингу. Тож використання даних "третьох джерел" досить часто має характер використання доступних, а не необхідних показників.

У світі більшість рейтингів будується на основі статистичних даних – адже вони є доступнішими і потребують менше грошей і часу для збору. Разом з тим, результати опитувань краще слугують цілі визначення відповідності діяльності університетів потребам різних цільових груп (абітурієнтів, роботодавців, науковців, викладачів тощо).

У дослідженні брали участь такі категорії респондентів: роботодавці, експерти, випускники (детальна інформація про методологію дослідження наведена у Розділі 2).

Загалом, найбільш ефективною стратегією може вважатися перехресна валідація — поєднання даних із різних джерел, які дають варту довіри інформацію щодо оцінюваних аспектів.

Що ранжувати – університети чи викладання окремих програм?

При складанні рейтингів досить часто постає питання, що саме слід оцінювати — університети в цілому чи викладання окремих програм? З одного боку, студенти вступають на конкретний факультет, а не в університет в цілому; у кожному конкретному університеті якість викладання може змінюватися залежно від предмету, тому “середня температура” по різних факультетах може спотворювати уявлення про рівень університету. З іншого боку, різниця рівня викладання окремих програм, особливо в найкращих університетах, має тенденцію до зменшення; окрім цього, приймаючи рішення про вступ, абітурієнти не завжди чітко уявляють, який саме предмет цікавить їх найбільше; до того ж, звісно, не можна заперечувати існування певного “ефекту бренду” університету в цілому.

Більшість рейтингів розраховують і рейтинг університетів в цілому, і рейтинги за окремими спеціальностями. Хоча розробники німецького рейтингу CHE взагалі відмовилися від ідеї загального рейтингу і дають інформацію лише щодо різних спеціальностей.

Що оцінювати — рівень абітурієнтів, якість процесу навчання чи якість випуску?

Рейтинги вищих навчальних закладів створюються з метою оцінки якості освітніх послуг у тому чи іншому аспекті. Але оскільки поняття про якість може бути різним, різними є й індикатори, які використовуються при побудові різних рейтингів. Залежно від цілей, вищі навчальні заклади можуть оцінюватися за якістю академічного персоналу, престижністю навчального закладу, якістю викладання, за рівнем абітурієнтів, вступним конкурсом, географічною різноманітністю контингенту абітурієнтів, за досягненнями і затребуваністю випускників, ресурсною базою навчального закладу, витратами на персонал і науково-дослідницьку роботу, та ін. У найбільш загальному вигляді, ці індикатори можна згрупувати у чотири категорії:

- **Вихідні характеристики** — характеристики, якості і здібності абітурієнтів / студентів під час вступу або на початку навчання.
- **Характеристики процесу навчання:**
  - I) ресурси, матеріальні і фінансові, які доступні студентам і викладачам для освітніх цілей;
  - II) професорсько-викладацький склад як кількість і “якість” викладачів, так і як підхід до навчання, виміряний у вигляді кількості годин, які викладач проводить із студентами, тип іспитів тощо.
- **Результати процесу навчання** — набір вмінь і навичок, які випускники отримують у результаті навчання в університеті, наприклад, володіння певною інформацією, критичне мислення, аналітичні здібності тощо. До результатів процесу навчання відносять також показники відсіювання студентів і випуску.
- **Підсумкові результати навчання** — вимір того, що у кінцевому підсумку дає вища освіта, зокрема працевлаштування (частка працевлаштованих, рівень доходу, задоволеність роботою тощо), наукова діяльність (публікації, нагороди випускників), а також такі показники, як “бути порядним громадянином” тощо.

“Якість навчання у підсумку” — академічна якість освіти чи відповідність потребам ринку праці?

У свою чергу, постає окрема дилема щодо оцінки підсумко-

вих результатів навчання: чи якість навчання доцільно вимірювати через наукові здобутки випускників, чи більш доцільно оцінювати її з точки зору відповідності отриманих знань і навичок потребам ринку праці?

За визначенням, прийнятим Міністерством освіти і науки України, якість вищої освіти — відповідність вищої освіти як соціальної системи соціально-економічним потребам, інтересам особи, суспільства і держави, що відображає компетентність, ціннісні орієнтації, соціальну спрямованість і зумовлює здатність задовольняти як особисті духовні й матеріальні потреби, так і потреби суспільства.

Очевидно, що і наукова, й інша професійна діяльність є надзвичайно важливими для “особи, суспільства й держави”. Але зважаючи на те, що економіка різних країн із кожним роком стає усе більш “наукомісткою”, і, відповідно, щороку збільшується потреба ринку праці у освічених фахівцях, для більшості університетів наразі основним напрямком діяльності є підготовка фахівців радше для ринку праці, аніж для академічної кар’єри. До того ж,

врахування точки зору роботодавців стає особливо важливим тоді, коли виникає розрив між тим, чому вчать університети, і тим, чого потребує ринок праці. Саме такий розрив має місце в Україні, що спонукає формувати рейтинги ВНЗ саме за критеріями ринкової затребуваності випускників, що з тією чи іншою мірою успішності здійснювалося у проектах журналів «Корреспондент» і «Деньги», а також у проекті рейтингової оцінки ВНЗ “Компас”.

Серед українських рейтингів прикладом радше академічного рейтингу є “Топ-200 Україна” (ЮНЕСКО-СЕПЕС / «Дзеркало тижня»). Серед світових рейтингів, побудованих на оцінці академічної якості освіти, виділяється “Академічний рейтинг університетів світу” (“Шанхайський рейтинг”). Хоча у більшості випадків при складанні рейтингів використовуються як показники академічної якості, так міра відповідності потребам роботодавців.

Презентація результатів — унікальні позиції чи групи?

Рейтинги, де кожен із університетів займає унікальну позицію залежно від отриманих оцінок, часто піддаються критиці на тій підставі, що незначні відмінності в балах між окремими університетами або дисциплінами часто обумовлені не фактичною різницею в якості, а статистичною похибкою вимірювання. В результаті, у деяких рейтингових системах університети об’єднуються у групи (наприклад, в рейтингу CHE університети розбиті на три групи — вищу, середню і нижчу, в межах яких навчальні заклади перераховані за алфавітом).

Разом із тим, розмежування груп теж не є досконалим методом, відповідно, знову постає питання про фактичні відмінності: найгірший університет вищої групи може практично не відрізнятися від найкращого в наступній групі. Одним із варіантів вирішення цієї дилеми є рейтинг, в якому надаються детальні роз’яснення щодо того, наскільки різниця в балах відбиває дійсну статистично значиму різницю.

Більшість рейтингів впорядковують університети, присвоюючи їм унікальні місця; в німецькому рейтингу CHE і австралійському “The Good Universities Guide” університети розбиті на групи.

1.2 Стандарти проведення рейтингової оцінки вищих навчальних закладів

На тлі розмаїтості цілей і підходів до складання рейтингів поступово формуються певні стандарти щодо якості та бажаної практики проведення рейтингової оцінки ВНЗ. Зокрема у 2006 році, на другому скликанні Міжнародної Експертної Групи із Ранжирування (IREG) у Берліні учасники із 19 країн розробили і схвалили Берлінські принципи ранжирування вищих навчальних закладів.

Берлінські принципи містять низку рекомендацій щодо різних аспектів проведення рейтингової оцінки вищих навчальних закладів: задач і цілей, методології і зважування індикаторів, збору і обробки даних, а також щодо презентації результатів. Основні принципи, прописані у цьому документі, є такими:

Призначення і цілі:

- Рейтинги повинні слугувати одним із можливих підходів до оцінки вищої освіти на всіх етапах (вступ, процес навчання і випуск). Рейтинги можуть надавати порівняльну інформацію і краще розуміння вищої освіти, але вони не повинні бути головним методом оцінки того, що собою являє вища освіта, і які функції вона виконує. Рейтинги забезпечують ринкову перспективу, яка може доповнювати роботу влади, служб акредитації і незалежних органів оцінки.

- Рейтинги повинні чітко окреслювати свою ціль і цільові групи. Показники, розроблені для певної специфічної цілі або інформування певної цільової групи, можуть бути неадекватними для іншої цілі або цільової групи.

- Рейтинги повинні будуватися із усвідомленням різноманіття навчальних закладів і враховувати відмінність місій і цілей різних навчальних закладів. Наприклад, оцінка якості навчальних закладів дослідницького типу потребуватиме дещо інших індикаторів, аніж оцінка навчальних закладів, які забезпечують широкий доступ для депривованих груп населення.

- Рейтинги повинні включати чітку інформацію стосовно джерел, з яких бралася інформація для складання рейтингової оцінки, і характеру даних, отриманих із цих джерел. Бажаним підходом є поєднання різних точок зору і різних джерел задля отримання більш повної картини про кожен із навчальних закладів, включених у рейтинг.

Дизайн і зважування індикаторів:

- Рейтинги повинні бути прозорими щодо методології складання рейтингової оцінки. Ця прозорість має включати інформацію стосовно розрахунку показників і джерел даних.

- Індикатори необхідно обирати відповідно до їх релевантності та валідності. Вибір даних має ґрунтуватися на здатності кожного виміру репрезентувати якість, а також академічні та інституційні сильні сторони, а не на доступності даних. Має бути зрозуміло, чому були включені саме ці виміри, і який саме аспект вони мають представляти.

- За можливості, необхідно надавати перевагу оцінці результатів, а не показникам на вході. Дані на вході (характеристики абітурієнтів тощо) релевантні, оскільки вони відображують загальний стан певного навчального закладу і часто бувають доступнішими. Але показники результату (характеристики випускників тощо) дають точнішу оцінку стану та/або якості певного навчального закладу чи програми.

- Якщо при складанні рейтингової оцінки використовуються вагові коефіцієнти для індикаторів, необхідно чітко прописувати значення вагових коефіцієнтів і обмежувати їх зміни при повторних дослідженнях. Зміна вагових коефіцієнтів заважає зрозуміти, чи місце вищого навчального закладу змінилося через зміну ситуації, чи зміна відбулася лише через зміну методології.

Збір та обробка даних:

- Необхідно приділяти належну увагу етичним стандартам. Усі люди, задіяні у зборі, обробці та аналізі даних, мають діяти об'єктивно та неупереджено.

- По можливості, використовувати підтверджені дані та дані, які відкриті для перевірки.

- Необхідно використовувати дані, які були зібрані від-

повідно до процедур збору наукових даних. Дані, отримані за нерепрезентативною або викривленою вибіркою студентів, професорсько-викладацького складу або інших сторін, можуть неточно представляти навчальний заклад або програму і не повинні включатися до рейтингової оцінки.

- Необхідно застосовувати процедури забезпечення якості до самої процедури ранжирування. При складанні рейтингів необхідно враховувати наявні знання та досвід оцінки вищих навчальних закладів, використовуючи їх для удосконалення методології.

- Необхідно вживати організаційні заходи для підвищення довіри до рейтингу. До таких заходів можна віднести консультативні або наглядові органи, бажано за певної міжнародної участі.

Презентація результатів:

- Необхідно надавати споживачам чітку інформацію стосовно усіх факторів, які використовувалися при побудові рейтингу, і давати можливість вибору форми представлення рейтингу.

- Рейтинги мають складатися таким чином, аби виключити або мінімізувати похибки у вихідних даних, а також формуватися і видаватися в такому вигляді, який давав би можливість виправляти ці помилки. Необхідно інформувати громадськість і навчальні заклади про допущені помилки.

Ці принципи мають на меті узгодження загальних стандартів складання рейтингів вищих навчальних закладів задля кращого задоволення потреб споживачів, інституцій та влади. Відповідність Берлінським принципам є необхідною умовою складання виваженої і вартої довіри рейтингової оцінки вищих навчальних закладів. Звісно, свобода вибору цільових груп, цілей, методології та індикаторів лишається за дослідниками.

1.3 Україна у глобальному контексті – виклики і перспективи

Перші рейтинги вищих навчальних закладів мали на меті порівняльну оцінку університетів певної території чи країни. Процес глобалізації бізнесу і вищої освіти породив потребу зіставлення університетів в масштабах усього світу.

Berlin Principles on Ranking of Higher Education Institutions:
<www.che.de/downloads/Berlin_Principles_IREG_534.pdf>

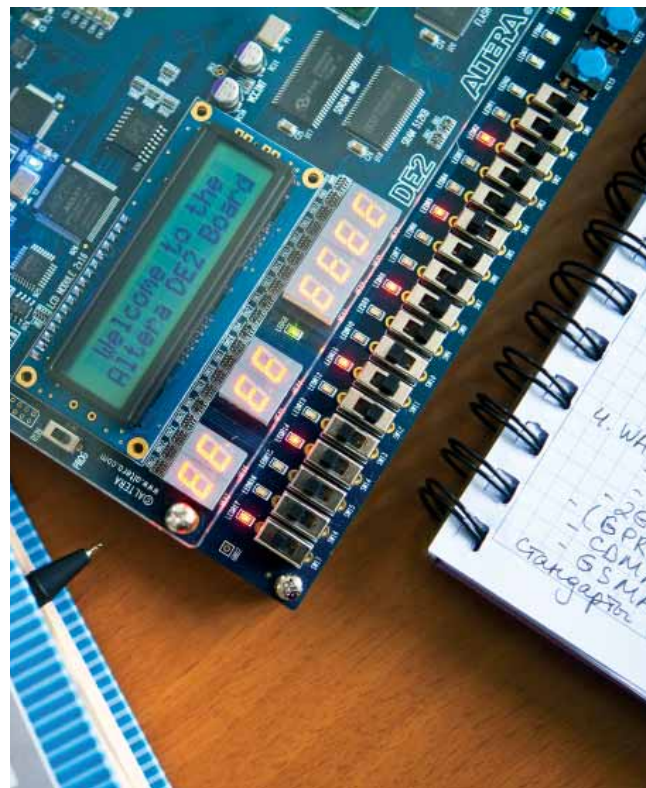
Насьогодні у світі спостерігається потужний ріст академічної та студентської мобільності, різко збільшилася кількість програм “подвійних дипломів”, суттєво виріс інтерес платоспроможних абітурієнтів та батьків до закордонної освіти. Інтернаціоналізація і комерціалізація вищої освіти актуалізували проблему включеності вищих навчальних закладів різних країн до світового освітнього простору.

Зокрема, у 2005 році кількість студентів, які отримували вищу освіту в іншій країні, аніж країна походження, становила близько 2.7 мільйони осіб. За прогнозами, у 2010 році кількість міжнародно мобільних студентів становитиме 3.3 мільйони, в 2025 році — 7.2 мільйони.

Насьогодні найбільше іноземних студентів отримують вищу освіту в США (20%), Великобританії (13%), Франції (8%), Німеччині (8%), Австралії (7%). Багато країн зацікавлені у привабленні студентів із-за кордону, адже через демографічні та інші причини вони вже відчули або у близькому майбутньому очікують на проблеми із набором необхідної кількості студентів до вищих навчальних закладів, розуміючи також, що недобір матиме негативний вплив на економічний розвиток і науковий потенціал цих країн.

У процесах міжнародної освітньої мобільності Україна наразі переважно відіграє роль експортера, а не країни призначення. За даними 2006 року, за кордоном навчалося близько 25 тисяч студентів з України: найбільше — у Німеччині (7.6 тис.), Російській Федерації (6.8 тис.), США (2.0 тис.), Польщі (1.8 тис.), Угорщині (1.0 тис.). Кількість іноземних студентів в Україні оцінюється у приблизно 15.6 тисяч. Але глобальні тенденції ставлять перед Україною нові виклики.

Першим викликом для України є питання структурного реформування системи вищої освіти та інтеграції у світову освітню спільноту. Необхідність взаємного визнання навчальних

програм і університетів у Болонському просторі ставить потребу у визначенні певного інтегрального показника якості діяльності вищих навчальних закладів, яким є їхній рейтинг.

Наразі Україна досить слабо включена до європейського і світового освітнього і наукового простору. У найпрестижніших рейтингах університетів світу (“Академічний рейтинг університетів світу” Шанхайського університету і рейтинг “Таймс”) немає жодного українського вищого навчального закладу. У рейтингу

інтернет-присутності Вебметркс, який оцінює майже 6 тисяч вищих навчальних закладів, є лише 16 українських університетів, а найвище отримане місце – 1482 позиція (КНУ ім. Тараса Шевченка).

Низькі показники українських вищих навчальних закладів у світових рейтингах свідчать про непомітність їх для світової спільноти, що може негативно позначитися на визнанні українських університетів у світі як у плані конкурентоспроможності випускників (наприклад, визнання дипломів українських університетів у світі), так і в аспекті приваблення студентів з-за кордону.

Іншим викликом для України є необхідність більшого включення у процеси міжнародної освітньої мобільності.

В Україні вже зараз на ринку надання освітніх послуг спостерігається жорстка конкуренція за абітурієнтів. Через демографічну ситуацію в Україні (скорочення чисельності молоді старшого шкільного / студентського віку через демографічну яму, сформовану різким падінням народжуваності в 90-х роках) для багатьох ВНЗ стає особливо актуальним питання приваблення студентів із-за кордону. Але для цього необхідно поставити себе у світовий контекст, оцінити власні сили у порівнянні із іншими, для чого слугують рейтинги університетів світу.

З іншого боку — у студентах з України зацікавлені інші країни, зокрема Німеччина. Оцінюючи чисельність вікової групи 16-24 років і те, що Німеччина є основною країною міграції для українських студентів, німецькі дослідники віднесли Україну до групи “D” цільових країн для набору студентів, тобто країн із високою мотивацією, але скороченням чисельності цільової групи.

Але, знову ж таки, налагодження співпраці між університетами різних країн потребує наявності знання про якості і позиції різних університетів, що вкотре свідчить про важливість входження України до міжнародних рейтингів вищих навчальних закладів.

UNESCO (2006) Global Education Digest 2006, Institute of Statistics (UIS), Montreal, Canada. - <<http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/ged/2006/GED2006.pdf>>
Vision 2020. Forecasting international student mobility: a UK perspective. <http://www.britishcouncil.org/eumid_-_vision_2020.pdf>; GLOBAL STUDENT MOBILITY 2025 (IDP Education Australia). - <http://www.aiec.idp.com/PDF/Bohm_2025Media_p.pdf>
Global Destinations for International Students at the Post-Secondary (Tertiary) Level, 2008. - <<http://www.atlas.iienetwork.org/?p=48027>>
UNESCO (2006) Global Education Digest 2006, Institute of Statistics (UIS), Montreal, Canada. - <<http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/ged/2006/GED2006.pdf>>

Analysing the Future market – Target countries for German HEIs. May 2008. - <http://www.che.de/downloads/Analysing_the_Future_Market_Target_Countries_for_German_HEIs_AP107.pdf>

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЙТИНГУ ВНЗ УКРАЇНИ «КОМПАС - 2009»

Рейтинг ВНЗ України «Компас» формується на основі спеціально розробленої методології, яка враховує дані, отримані в результаті комплексу соціологічних досліджень.

Проведене дослідження було спрямоване на розроблення рейтингу вищих навчальних закладів України III–IV рівня акредитації, які готують бакалаврів, спеціалістів або магістрів за такими напрямками спеціалізації: бізнес/економічні спеціальності; правознавство; інженерні/технічні спеціальності; інформаційні технології (IT); архітектура/будівництво.

2.1. Відбір ВНЗ для участі у рейтингу

Перед проведенням дослідження було створено перелік ВНЗ, які відповідають таким критеріям:

- ВНЗ має III–IV рівень акредитації;
- ВНЗ не є філією або підрозділом (наприклад, інститут ВНЗ) іншого навчального закладу;
- ВНЗ здійснює підготовку бакалаврів, спеціалістів або магістрів за п'ятьма вищезазначеними напрямками спеціалізації (має студентів денної форми навчання).

Для формування переліку ВНЗ – учасників рейтингу «Компас» використовувалась загальнодоступна інформація про ліцензійні обсяги підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів у кожному з ВНЗ 3–4 рівня акредитації. Ця інформація міститься на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua/main.php?query=nz>).

До переліку включалися ті ВНЗ, які мали ліцензію на підготовку бакалаврів, спеціалістів, магістрів хоча б за одним із таких напрямків:

- бізнес/економічний;
- правознавство;

- інженерний/технічний;
- напрямок інформаційних технологій (IT);
- архітектура/будівництво.

Ще одним із критеріїв, який враховувався при формуванні переліку ВНЗ, став сумарний ліцензійний обсяг підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів одного напрямку у ВНЗ.

Для участі ВНЗ у рейтингу за напрямками спеціалізації сумарний ліцензійний обсяг мав складати:

- бізнес/економічний – 150 і більше;
- правознавство – 50 і більше;
- інженерний/технічний – 50 і більше;
- напрямок інформаційних технологій (IT) – 50 і більше;
- архітектура/будівництво – 50 і більше.

Під сумарним ліцензійним об'ємом підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів певного напрямку у ВНЗ розуміється сума ліцензійних об'ємів підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів усіх спеціальностей одного напрямку підготовки, які може випускати ВНЗ.

У результаті відбору ВНЗ було створено перелік, який містить 234 вищих навчальних заклади, що брали участь у рейтингу. Спеціалізовані рейтинги оцінювали:

- бізнес/економічний напрямок – 198 ВНЗ,
- правознавство – 90 ВНЗ,
- інженерний/технічний напрямок – 110 ВНЗ,
- напрямок інформаційних технологій (IT) – 103 ВНЗ,
- архітектура/будівництво – 36 ВНЗ.

Застереження

При ознайомленні з результатами загального рейтингу слід враховувати, що цей рейтинг не охоплює усі українські ВНЗ, а лише стосується тих 234 закладів, які увійшли до переліку.

2.2. Методологія збору даних

Польовий етап дослідження «Рейтинг ВНЗ України «Компас»» проводився у лютому – квітні 2009 року із застосуванням методів

особистого та телефонного інтерв'ю, опитування за допомогою електронної пошти та онлайн-опитування.

Така дослідницька методологія була обрана з огляду на те, щоб досягнути якомога більше випускників різних ВНЗ та важкодоступних респондентів (роботодавців, експертів).

Відповідно до мети дослідження методологія передбачала дослідження таких цільових аудиторій:

- Представників компаній-роботодавців.
- Експертів.
- Випускників ВНЗ, що беруть участь у рейтингу.

2.2.1. Всеукраїнське опитування представників компаній-роботодавців

Проведене опитування репрезентативне для великих і середніх компаній-роботодавців, які відносяться до одного з таких видів економічної діяльності (у відповідності до «Класифікатора видів економічної діяльності»):

- Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту;
- Обробна промисловість;
- Виробництво електроенергії, газу та води;
- Транспорт;
- Фінансова діяльність;
- Будівництво;
- Операції з нерухомістю, здавання під найм і послуги юридичним особам;
- Добувна промисловість.

Вибірка розроблена таким чином, щоб бути випадковою, стратифікованою за розміром підприємства (розмір підприємства визначався у відповідності до кількості працівників на підприємстві), виду економічної діяльності, належності до територіально-адміністративних одиниць України.

У відповідності до Господарського кодексу України розмір підприємства визначається двома параметрами: 1) середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік; 2) обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік. В цьому дослідженні розмір підприємства визначався за першим показником згідно з яким підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік складає від 51 до 250 осіб є середніми, а якщо більше 250 осіб – великими.

Вибірка для проведення дослідження була технічно реалізована інформаційно-аналітичною агенцією “СтатІнформКонсалтинг” за технічним завданням Київського міжнародного інституту соціології.

Підприємства випадковим чином відбиралися серед усіх підприємств, які звітуються за формою «№ 1-підприємство».

У вибірці представлені підприємства різних форм власності. Опитування проводилося методом особистого інтерв'ю за місцем роботи респондента. У компаніях потенційними респондентами були керівники відділів кадрів і HR-відділів (менеджери з персоналу), а також керівники компаній. У перебігу польового етапу дослідження було опитано представників 953 компаній.

2.2.2. Опитування експертів

В опитуванні експертів брали участь представники провідних компаній, які у свою діяльність постійно залучають фахівців певних напрямків спеціалізації, без яких діяльність цих компаній неможлива (наприклад, будівельна компанія не може функціонувати без фахівців з будівництва, архітекторів).

Вибірка для опитування експертів була створена шляхом попереднього телефонного обдзвонювання потенційних респондентів, під час якого інтерв'юер отримував згоду на участь в онлайн-опитуванні і брав адресу електронної пошти потенційного респондента.

Вибірка для телефонного опитування складалася з інформації, отриманої з таких джерел:

1. База найбільших компаній видання «Гвардія».
2. База Держкомстату України.
3. Сайт Європейської бізнес асоціації (European Business Association, EBA) <http://eba.com.ua/>
4. Сайт Американської торгової палати (American Chamber of Commerce, ACC) www.chamber.ua

Для попереднього телефонного опитування було сформовано 5 баз. До кожної окремої бази увійшли такі категорії компаній, що мали оцінювати наступні напрямки підготовки:

1. Напрямок підготовки: Правознавство

Категорії компаній: Юридичні фірми, адвокатські фірми тощо.

2. Напрямок підготовки: Бізнес/економічний

Категорії компаній: Аудиторські компанії, банки, інвестиційні компанії та банки, страхові компанії, штаб-квартири найбільших компаній тощо.

3. Напрямок підготовки: Інформаційні технології (IT)

Категорії компаній: Розробники програмного забезпечення, компанії – системні інтегратори, компанії, що займаються інформаційною безпекою, великі студії веб-дизайну тощо.

4. Напрямок підготовки: Інженерний/технічний

Категорії компаній: промислові підприємства.

5. Напрямок підготовки: Архітектура/будівництво

Категорії компаній: Будівельні компанії, архітектурні та проектні організації, компанії, які займаються будівництвом інфраструктурних та промислових об'єктів, тощо.

Опитування проводилося методом онлайн-опитування та, частково, методом опитування за допомогою електронної пошти та особистого інтерв'ю за місцем роботи респондента. Для проведення онлайн-опитування використовувався сайт SurveyMonkey.com. У компаніях потенційними респондентами були керівники відділів кадрів та HR-відділів (менеджери з персоналу), а також керівники компаній.

Загалом у перебігу польового етапу дослідження було опитано представників 331 компанії.

2.2.3. Опитування випускників ВНЗ 2003-2008 рр.

Дослідження проводилося методом особистого, телефонного та онлайн опитування. Така комбінація методів була обрана з огляду на те, щоб отримати якомога більшу кількість випускників

ВНЗ, які брали участь у рейтингу, і запропонувати респонденту найбільш зручний для нього варіант участі у дослідженні.

Безпосередньо перед опитуванням проводився попередній скринінг респондента. Для того щоб узяти участь у дослідженні, респондент мав відповідати таким критеріям:

- Бути випускником 2003–2008 рр.;
- Закінчити один із 234 ВНЗ, які брали участь у рейтингу;
- Навчатися за одним із п'яти напрямків спеціалізації;
- Навчатися на стаціонарі;
- Мати диплом бакалавра, спеціаліста або магістра.

Контакти потенційних респондентів були отримані з таких джерел:

1. Адміністрація ВНЗ, які беруть участь у рейтингу.
2. Респонденти, які брали участь у опитуванні (використовувався пошук потенційних респондентів методом «снігової кулі» — у кожного з респондентів запитували контакти інших випускників з його ВНЗ).
3. Сайти соціальних мереж “Однокласники”, “В контакте”.
4. База контактів, отриманих під час попереднього дослідження.

Для проведення особистого опитування використовувалася мережа інтерв'юерів КМІС.

Для проведення онлайн-опитування використовувався сайт SurveyMonkey.com.

У результаті реалізації цього компонента дослідження було опитано 1129 випускників з 225 ВНЗ.

2.3. Методологія формування рейтингу ВНЗ

Рейтинг ВНЗ “Компас 2009” ґрунтується на думці випускників, роботодавців і експертів щодо відповідності знань і навичок випускників вітчизняних ВНЗ запиту ринку праці.

Рейтинг формувалася на основі інформації, отриманої під час опитувань зазначених цільових груп (випускників, роботодавців і експертів). За отриманими даними, розраховувалися індикатори і

критерії рейтингу, які інтегрувалися до підсумкового рейтингового балу, за яким і визначалося місце кожного вищого навчального закладу серед інших ВНЗ України.

2.3.1. Критерії та індикатори

При побудові рейтингу “Компас 2009” враховувалися такі критерії (перелік індикаторів наведено у таблиці 2.3.1.):

- **Думка випускників.** Думка молодих спеціалістів (випускників ВНЗ 2003-2008 рр.) стосовно можливостей отримати затребувану освіту у ВНЗ, де вони проходили навчання. Включає такі аспекти, як оцінка практичної значимості навчання, сприяння ВНЗ працевлаштуванню випускників, досвід трудової діяльності випускників, задоволеність власним ВНЗ і визначення випускниками ВНЗ, які дають найкращу підготовку в цілому.

- **Думка роботодавців.** Визначення роботодавцями українських ВНЗ, які дають випускникам найкращу підготовку для роботи в їхній компанії.

- **Думка експертів.** Визначення компаніями-експертами українських ВНЗ, які дають найкращу підготовку для роботи в їхній компанії.

- **Співпраця між ВНЗ і компаніями-роботодавцями.** Кількість компаній-роботодавців і експертів, які співпрацюють із ВНЗ.

Значення усіх індикаторів і критеріїв рейтингу нормувалися відносно до найбільшого значення: максимальному значенню присвоювалося значення 100, а решта значень розраховувалися як відсоток від максимального.

Таблиця 2.3.1. Рейтинг ВНЗ “Компас-2009” – критерії та індикатори

Критерії	Індикатори	Джерело	Вага
Задоволеність випусників ВНЗ отриманою ними освітою і можливістю застосування її у трудовій діяльності	<p>Оцінка практичної значимості навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> Можливість отримати практичні навички, застосувати на практиці отримані теоретичні знання; Придбання досвіду самостійного виконання деяких видів робіт у рамках спеціальності; Задоволеність організацією практики у ВУЗі (надання бази практики, чітке інструктування викладачами, контроль тощо); Задоволеність організацією практики на підприємстві (надання робочого місця, його оснащення, планування роботи, готовність допомогти в придбанні навичок, умінь тощо); Орієнтованість навчальної програми на запити ринку праці; Відповідність отриманих знань і навичок потребам роботодавців; Можливість одержання у ВУЗі додаткових професій, знань (поглиблене вивчення предметів, додаткової іноземної мови, спеціальних комп'ютерних програм); Якість читання більшості лекцій; Якість проведення більшості практичних (семінарських) занять. <p>Сприяння ВНЗ працевлаштуванню випусників</p> <ul style="list-style-type: none"> Організація конкурсів на одержання стипендій з ініціативи роботодавців; Робота підрозділу з працевлаштування у ВУЗі; Організація зустрічей із роботодавцями (презентації компаній, ярмарку вакансій, співбесіди, майстер-класи тощо); Спільна робота із представниками підприємств регіону (розробка бізнес-плану для замовника, виконання дипломних, курсових робіт на замовлення підприємств, наукові дослідження з проблем підприємства тощо); Відсоток випусників, які знайшли роботу за сприяння ВНЗ. <p>Досвід трудової діяльності випусників</p> <ul style="list-style-type: none"> Відсоток випусників, які працюють за фахом; Задоволеність можливістю одержати перше робоче місце відповідно до отриманої спеціальності; Задоволеність можливістю одержати перше робоче місце протягом трьох місяців після отримання диплому. <p>Задоволеність випусників власним ВНЗ</p> <ul style="list-style-type: none"> Задоволеність престижністю ВНЗ; Відсоток випусників, які обрали б свій ВНЗ для підвищення кваліфікації; Відсоток випусників, які порадили б свій ВНЗ роботодавцю. <p>Визначення випусниками ВНЗ, які дають найкращу підготовку в цілому</p> <ul style="list-style-type: none"> ВНЗ, які випусники порадили б знайомому незалежно від спеціальності (3 місця, на кожне місце можна було поставити до 3-х ВНЗ). 	Відповіді випусників на запитання анкети	0.10

Критерії	Індикатори	Джерело	Вага
Сприйняття роботодавцями якості освіти в українських ВНЗ	<p>Визначення роботодавцями українських ВНЗ, які дають найкращу підготовку для роботи в їхній компанії</p> <ul style="list-style-type: none"> Випусникам яких ВНЗ роботодавці надали б перевагу при наборі на роботу (3 місця, на кожне місце можна було поставити до 3-х ВНЗ). 	Відповіді роботодавців на запитання анкети	0.31
Сприйняття експертами якості освіти в українських ВНЗ	<p>Визначення роботодавцями українських ВНЗ, які дають найкращу підготовку для роботи в їхній компанії</p> <ul style="list-style-type: none"> Відповіді експертів на питання, які ВНЗ, на їхню думку, дають найкращу освіту в цілому (3 місця, на кожне місце можна було поставити до 9-и ВНЗ). 	Відповіді експертів на запитання анкети	0.29
Співпраця між ВНЗ і компаніями-роботодавцями	<p>Співпраця між ВНЗ і компаніями-роботодавцями</p> <ul style="list-style-type: none"> Кількість роботодавців і експертів, які зазначили, що їхня компанія співпрацює із певним ВНЗ. 	Відповіді роботодавців та експертів на запитання анкети	0.30

2.3.2. Розрахунок вагових коефіцієнтів критеріїв рейтингу

При інтегруванні критеріїв рейтингу до підсумкового рейтингового балу використовувалися вагові коефіцієнти.

Для обчислення ваги окремих критеріїв рейтингу використовувалась процедура факторного аналізу. У найбільш загальному вигляді, факторний аналіз слугує для вивчення взаємозв'язків між значеннями змінних. За допомогою факторного аналізу можливо виявити латентні змінні (фактори), які обумовлюють існування кореляцій між наявними змінними. У нашому випадку, ми припускаємо, що окремі критерії “думка випусників”, “думка роботодавців”, “думка експертів” і “співпраця між ВНЗ і компаніями-роботодавцями” є пов'язаними, оскільки усі вони вимірюють латентну змінну “відповідність освіти потребам ринку праці”, яка і покладена в основу рейтингу. Коефіцієнти зв'язку між критеріями рейтингу і отриманим фактором (факторні навантаження) виража-

ють, наскільки добре кожна змінна відображує латентний фактор. На підставі отриманих факторних навантажень було розраховано вагові коефіцієнти рейтингу.

Таблиця 2.3.2. Розрахунок вагових коефіцієнтів критеріїв рейтингу

	Коефіцієнти зв'язку між критеріями рейтингу і отриманим фактором (факторні навантаження)*	Вагові коефіцієнти критеріїв рейтингу
Задоволеність випускників ВНЗ отриманою ними освітою і можливістю застосування її у трудовій діяльності	0.30	0.10
Сприйняття роботодавцями якості освіти в українських ВНЗ	0.97	0.31
Сприйняття експертами якості освіти в українських ВНЗ	0.90	0.29
Співпраця між ВНЗ і компаніями-роботодавцями	0.93	0.30

*Факторні навантаження отримані процедурою експлораторного факторного аналізу методом головних компонент із використанням програмного пакету SPSS13. До уваги бралися лише ті фактори, власне значення (eigenvalue) яких не менше 1. У результаті аналізу було отримано однофакторне рішення, яке пояснює 67% загальної дисперсії.

Оцінки випускників виявилися найменшою мірою пов'язаними із отриманим фактором, через що вони мають найменшу вагу в загальному рейтингу. Як можна припустити, випускники оцінюють свій та інші ВНЗ під дещо іншим кутом зору, аніж роботодавці та експерти. Зокрема, випускники маленьких регіональних вузько-спеціалізованих ВНЗ можуть бути значною мірою задоволеними практичною цінністю отриманих знань, у більшості працювати за

фахом і високо оцінювати сприяння ВНЗ працевлаштуванню не через те, що цей ВНЗ дійсно дає найкращу освіту, а через інший рівень вимог до навчання, ситуацію на ринку праці (випускники малопопулярних спеціальностей частіше працюють за фахом) тощо.

2.3.3. Формування рейтингу ВНЗ

Підсумковий рейтинговий бал розраховувався як сума зважених балів, отриманих ВНЗ по кожному критерію рейтингу:

Рейтинговий бал = $KP1 \cdot W1 + KP2 \cdot W2 + KP3 \cdot W3 + KP4 \cdot W4$,
де KP – критерій рейтингу, W – вага критерію рейтингу.

Місце ВНЗ у рейтингу визначалося за отриманими значеннями підсумкового рейтингового балу, причому ВНЗ, які мають близькі значення набраних балів, об'єднувалися в одну групу. Загалом у загальному рейтингу було виокремлено 10 місць, за якими розподілилися оцінювані ВНЗ.

Слід зважати на те, що чим більше віддаляємося від перших позицій рейтингу, тим меншою стає різниця між різними вищими навчальними закладами, і тим більш умовною стає межа між позиціями. Наприклад, різниця між останнім ВНЗ на 7-й позиції і першим на 8-й може бути статистично незначущою. Разом із тим, усі рейтингові позиції виокремлювалися таким чином, щоби міжгрупові середні значимо відрізнялися, а різниця між внутрішньогруповими середніми не перевищувала значення статистичної похибки.

Окрім загального рейтингу, було складено рейтинг за напрямками підготовки, а також регіональний рейтинг.

2.3.4. Зауваження і застереження

Порівняно із пілотним проектом («Компас 2007-2008»), методологія розрахунку рейтингу вищих навчальних закладів «Компас-2009» зазнала деяких змін. Було додано два компоненти (думка експертів і співпраця між ВНЗ і компаніями-роботодавцями), змінено принцип розрахунку вагових коефіцієнтів. Тому різниця в позиції ВНЗ за даними пілотного проекту і «Компасу-2009» може обумовлюватися зміною методології, а не зміною ситуації на ринку освітніх послуг.

ЗАГАЛЬНИЙ РЕЙТИНГ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

У загальному рейтингу було оцінено 234 вищих навчальних закладів України.

На основі відповідей випускників, роботодавців і експертів для кожного ВНЗ у рейтингу був розрахований бал, за яким визначалося місце ВНЗ серед інших навчальних закладів. Відповідно до методики складання рейтингу, найвищі місця у рейтингу отримали ті ВНЗ, освітні послуги яких, за оцінками випускників, роботодавців і експертів, найкраще відповідають потребам і вимогам ринку праці.

При розрахунку рейтингу враховувалися такі критерії:

- Думка випускників. Думка молодих фахівців (випускників ВНЗ 2003-2008 рр.) стосовно можливостей отримати затребувану освіту у ВНЗ, де вони проходили навчання. Включає такі аспекти, як оцінка практичної значимості навчання, сприяння ВНЗ працевлаштуванню випускників, досвід трудової діяльності випускників, задоволеність власним ВНЗ і визначення випускниками ВНЗ, які дають найкращу підготовку в цілому. Вага в загальному рейтингу = 0.10.

- Думка роботодавців. Визначення роботодавцями українських ВНЗ, які дають випускникам найкращу підготовку для роботи в їхній компанії. Вага в загальному рейтингу = 0.31.
- Думка експертів. Визначення компаніями-експертами українських ВНЗ, які дають найкращу підготовку для роботи в їхній компанії. Вага в загальному рейтингу = 0.29.
- Співпраця між ВНЗ і компаніями-роботодавцями. Кількість компаній-роботодавців і експертів, які співпрацюють із ВНЗ. Вага в загальному рейтингу = 0.30.

Детальніше про методологію формування рейтингу можна прочитати в Розділі 2.

3.1. П'ятірка найкращих вищих навчальних закладів України

За результатами складеного рейтингу ВНЗ, до п'ятірки найсильніших увійшло 8 вищих навчальних закладів: 5 із них розташовані в Києві, по одному — в Донецьку, Львові і Харкові.

Перше місце у рейтингу розділили Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (86 балів) і Київський національний університет імені Тараса Шевченка (85 балів).

На другому місці — Національний університет «Києво-Могилянська академія» (52 бали).

Третє місце рейтингу розділили Донецький національний технічний університет (50 балів) і Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (49 балів).

На четвертому місці — Національний університет «Львівська політехніка» (47 балів).

Нарешті, закриває п'ятірку найкращих Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (42 бали) і Київський національний університет будівництва і архітектури (41 бал).

Рейтинг усіх оцінюваних ВНЗ наведений у Додатку.

Таблиця 3.1. Найкращі вищі навчальні заклади України – перші 5 місць рейтингу

	Випускники (нормований бал)	Роботодавці (нормований бал)	Експерти (нормований бал)	Співпраця між ВНЗ і компаніями- роботодавцями (нормований бал)	РЕЙТИНГОВИЙ БАЛ	РЕЙТИНГ
Київ - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»	71	100	62	100	86	1
Київ - Київський національний університет імені Тараса Шевченка	98	80	100	71	85	1
Київ - Національний університет «Києво-Могилянська академія»	84	43	66	38	52	2
Донецьк - Державний вищий навчальний заклад «Донецький національний технічний університет»	47	46	26	78	50	3
Київ - Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»	76	52	37	50	49	3
Львів - Національний університет «Львівська політехніка»	78	51	14	66	47	4
Харків - Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	87	36	11	62	42	5
Київ - Київський національний університет будівництва і архітектури	83	40	19	48	41	5

3.2. Сильні і слабкі сторони найкращих вищих навчальних закладів України

Кожен вищий навчальний заклад із п'ятірки найкращих не є однаково сильним в усіх аспектах, маючи свої сильні і слабкі сторони.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (Київ, 1 місце загального рейтингу)

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (НТУУ «КПІ») у загальному рейтингу ділить перше місце із Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка.

За оцінками роботодавців, НТУУ «КПІ» займає перше місце із підготовки фахівців інженерно-технічних спеціальностей та інформаційних технологій. Натомість за рівнем підготовки фахівців бізнес/економічних, і особливо юридичних спеціальностей, НТУУ «КПІ» має досить слабкі позиції.

НТУУ «КПІ» з-поміж усіх українських ВНЗ має найвищі показники співпраці із компаніями-роботодавцями. Загалом, із цим університетом співпрацює 34 із 953 компаній-роботодавців, які взяли участь в опитуванні, і 24 із 331 компанії – учасників експертного опитування.

Разом із тим, думка випускників щодо рівня отриманої ними освіти виявилася досить контрастною до думки роботодавців. Випускники НТУУ «КПІ» не дуже задоволені сприянням ВНЗ працевлаштуванню випускників і мають не найвищі показники за до-

свідом трудової діяльності. За авторитетом у середовищі випускників різних ВНЗ, НТУУ “КПІ” помітно поступається Київському національному університету ім. Тараса Шевченка і Національному університету “Кисво-Могилянська академія”.

Назагал, НТУУ “КПІ” можна з упевненістю назвати найкращим технічним ВНЗ України. Хоча тривожним явищем є досить скептичні відгуки випускників про свій ВНЗ, які можуть свідчити про те, що у певних аспектах надання освіти “КПІ” починає відставати від вимог, які диктуються динамічним розвитком сфер ІТ та інженерно-технічних наук.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, 1 місце загального рейтингу)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка у загальному рейтингу ділить перше місце із Національним технічним університетом України “Київський політехнічний інститут”; поза тим, в оцінках компаній-експертів і випускників КНУ ім. Т.Шевченка помітно випереджає усі інші українські вищі навчальні заклади.

До сильних сторін КНУ ім. Т.Шевченка, за оцінками усіх груп респондентів, можна віднести:

- Високий рівень підготовки фахівців бізнес / економічних спеціальностей (перше місце, дещо випереджаючи Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана);
- Високий рівень підготовки фахівців юридичних спеціальностей (друге місце після Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого);
- Непоганий рівень підготовки фахівців у сфері інформаційних технологій (друге місце, але відставання від НТУУ “Київський політехнічний інститут” досить суттєве).
- Непогано налагоджена співпраця із компаніями-роботодавцями (із цим університетом співпрацює 14 із 953 компаній-роботодавців, які взяли участь в опитуванні, і 27 із 331 компаній – учасників експертного опитування).
- В оцінках випускників КНУ ім. Т.Шевченка явно виграє за рахунок іміджу (готовність радити ВНЗ для вступу знайомим), що, як відомо, може суттєво сприяти першим кар’єрним крокам випускників.

Натомість, як випливає із оцінок роботодавців, слабшою стороною КНУ ім. Т.Шевченка є підготовка спеціалістів інженерно-технічних спеціальностей: у цьому аспекті КНУ ім. Т.Шевченка суттєво поступається НТУУ “Київський політехнічний інститут” (Київ), Донецькому національному технічному університету (Донецьк), Національному технічному університету “Харківський політехнічний інститут” (Харків), Національному гірничому університету України (Дніпропетровськ), Національному університету “Львівська політехніка” (Львів) і стоїть приблизно на одному рівні із Одеським національним політехнічним університетом (Одеса) і Національною металургійною академією України (Дніпропетровськ).

Окрім цього, порівняно із випускниками інших вищих навчальних закладів, випускники КНУ ім. Т.Шевченка досить незадоволені тим, наскільки їхній університет сприяє працевлаштуванню фахівців, яких він готує.

Загалом, КНУ ім. Т.Шевченка має авторитет вищого навчального закладу, який дає освіту найвищого рівня. Хоча для цього університету проблемними можуть бути забезпечення однаково якісної підготовки за всіма спеціальностями і подальше працевла-

штування випускників (особливо за “популярними” спеціальностями).

Національний університет “Кисво-Могилянська академія” (Київ, 2 місце загального рейтингу)

У загальному рейтингу ВНЗ України Національний Університет “Кисво-Могилянська Академія” (НаУКМА) займає друге місце.

НаУКМА поступається лідерам рейтингу насамперед за показниками співпраці із компаніями-роботодавцями і популярністю серед роботодавців. Натомість за оцінками експертів і випускників НаУКМА має досить високі показники.

За оцінками респондентів дослідження, НаУКМА входить до трійки найсильніших із підготовки фахівців бізнес-економічних спеціальностей (разом із КНЕУ ім. Вадима Гетьмана і КНУ ім. Т.Шевченка).

Натомість порівняно дещо слабшою вважається підготовка фахівців юридичних спеціальностей, хоча і за цим напрямком підготовки НаУКМА займає третє місце, але відставання від Національної юридичної академії ім. Я.Мудрого (Харків) і КНУ ім. Т.Шевченка (Київ) є досить суттєвим.

Також у масштабах країни НаУКМА дещо програє із підготовки фахівців з інформаційних технологій: у цьому НаУКМА йде після НТУУ “КПІ” (Київ), КНУ ім. Т.Шевченка (Київ), Національного університету “Львівська політехніка” (Львів), Державного універси-

тету інформаційно-комунікаційних технологій (Київ), Харківського національного університету радіоелектроніки (Харків), Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (Харків) і Дніпропетровського національного університету (Дніпропетровськ).

Випускники НаУКМА високою мірою задоволені отриманою ними освітою, особливо в аспектах престижності ВНЗ, практичної цінності навчання і досвіду працевлаштування, хоча в їхніх оцінках НаУКМА дещо втрачає в аспекті сприяння працевлаштуванню випускників.

Донецький національний технічний університет (Донецьк, 3 місце загального рейтингу)

Донецький національний технічний університет (ДНТУ) у загальному рейтингу українських вищих навчальних закладів має третє місце (разом із Київським національним економічним університетом імені Вадима Гетьмана”) і є єдиним донецьким вищим навчальним закладом, який увійшов до п’ятірки найсильніших у загальнонаціональному масштабі.

ДНТУ визнається як один із найкращих в Україні з підготовки фахівців інженерно-технічних спеціальностей: у рейтингу за цією спеціальністю ДНТУ посідає друге місце, поступаючись лише НТУУ “КПІ”.

За рівнем підготовки спеціалістів з інформаційних технологій на загальнонаціональному рівні ДНТУ увійшов до п’ятірки найкращих, поступившись НТУУ “КПІ” (Київ), КНУ ім. Т.Шевченка (Київ), Національному університету “Львівська політехніка” (Львів), Державному університету інформаційно-комунікаційних технологій (Київ), Харківському національному університету радіоелектроніки (Харків), Національному технічному університету “Харківський політехнічний інститут” (Харків) і Дніпропетровському національному університету (Дніпропетровськ).

Суттєво рідше ДНТУ отримує схвальні відгуки роботодавців за підготовкою фахівців із бізнес-економічних спеціальностей, хоча і в цьому підтримується непоганий рівень (6-те місце серед усіх українських ВНЗ).

За оцінками випускників, ДНТУ отримав досить низькі оцінки в аспектах сприяння ВНЗ працевлаштуванню і досвіду трудової

діяльності випускників, хоча показники співпраці між цим ВНЗ і компаніями-роботодавцями є одним із найвищих серед усіх ВНЗ у рейтингу. Також в оцінках випускників ДНТУ втрачає через невисокий авторитет цього навчального закладу серед випускників інших ВНЗ.

Таким чином, ДНТУ є потужним технічним університетом, який за рівнем підготовки фахівців інженерно-технічних спеціальностей визнається не лише в межах регіону, але і в масштабах країни в цілому.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, 3 місце загального рейтингу)

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (КНЕУ) ділить третє місце загального рейтингу із Донецьким національним технічним університетом, але якщо останній спеціалізується на підготовці фахівців інженерно-технічних спеціальностей, КНЕУ цінується насамперед за якістю підготовки фахівців бізнес-економічного напрямку.

За оцінками роботодавців, КНЕУ ім. Вадима Гетьмана займає перше місце із підготовки фахівців бізнес / економічних спеціальностей, хоча в рейтингу за цим напрямком він поступається КНУ ім.Т.Шевченка через нижчі оцінки, дані експертами і випускниками.

Натомість за рівнем підготовки фахівців юридичного напрямку і з інформаційних технологій КНЕУ суттєво відстає, маючи лише 8-9 місце (із 10) серед українських вищих навчальних закладів.

Тобто КНЕУ є сильним економічним університетом, але рівня конкурентоздатної освіти за рештою напрямків він не досягає.

Національний університет “Львівська політехніка” (Львів, 4 місце загального рейтингу)

Національний університет “Львівська політехніка” в загальному рейтингу займає четверте місце. Цей університет був названий одним із найсильніших не лише у своєму регіоні, але і в країні загалом.

За оцінками респондентів, НУ “Львівська політехніка” готує високо затребуваних фахівців інженерно-технічних спеціальностей

(34 бали, 4 місце рейтингу за спеціальністю), поступаючись у цьому лише НТУУ “Київський політехнічний інститут”, Донецькому національному технічному університету і НТУ “Харківський політехнічний інститут”.

Також цей університет здійснює хорошу підготовку фахівців із інформаційних технологій (25 балів, 3 місце рейтингу за спеціальністю), у масштабах країни поступаючись у цьому НТУУ “КПІ” і КНУ ім. Т.Шевченка і ділячи одну сходинку рейтингу із Державним університетом інформаційно-комунікаційних технологій (Київ) і Харківським національним університетом радіоелектроніки.

Досить багато схвальних відгуків НУ “Львівська політехніка” отримав за підготовкою фахівців архітектурно-будівельних спеціальностей (22 бали, 5 місце рейтингу за спеціальністю), поступившись Київському національному університету будівництва і архітектури, Харківському державному технічному університету будівництва та архітектури, Одеській державній академії будівництва та архітектури і Придніпровській державній академії будівництва та архітектури.

Разом із тим, за напрямком підготовки фахівців бізнес-економічних спеціальностей НУ “Львівська політехніка” дає відносно гірші результати: отримавши 16 балів, цей університет посів 7 сходинку рейтингу за спеціальністю, поступившись низці університетів Києва, Донецька, Харкова, Одеси і розділивши одне місце зі Львівським національним університетом ім. І.Франка, Дніпропетровським національним університетом і Донецьким державним університетом економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського.

Випускники НУ “Львівська політехніка” високою мірою задоволені своїм університетом, але серед студентів інших ВНЗ цей університет користується відносно невисоким престижем: навіть за оцінками випускників університетів Західного регіону у відповідях на запитання “До якого ВНЗ України Ви б порекомендували вступити своєму знайомому (без врахування спеціальності) у першу чергу, в 2-гу, в 3-тю?” НУ “Львівська політехніка” поступається КНУ ім. Т.Шевченка, Львівському національному університету ім. Івана Франка і Національному університету «Києво-Могилянська академія».

Таким чином, Національний університет “Львівська політехніка” є одним із найбільш потужних технічних університетів України, і однозначно — найсильнішим технічним університетом Західного регіону.

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” (5 місце загального рейтингу)

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” у загальному рейтингу українських вищих навчальних закладів має п'яте місце.

До сильних сторін НТУ “Харківський політехнічний інститут” можна віднести:

- Високий рівень підготовки фахівців інженерно-технічних спеціальностей (47 балів, 3 місце за спеціальністю);
- Непоганий рівень підготовки фахівців із інформаційних технологій (22 бали, 4 місце рейтингу за спеціальністю);
- Високі оцінки випускниками практичної цінності навчання, сприяння ВНЗ працевлаштуванню і хороший досвід трудової діяльності;
- Високі показники співпраці з компаніями-роботодавцями.

Разом із тим (що актуально для багатьох технічних університетів), рівень підготовки за не-технічними спеціальностями не досягає належного рівня. Зокрема, за підготовкою фахівців бізнес-економічних спеціальностей Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” досить рідко згадувався серед найкращих, набравши 9 балів і посівши 8-ме місце у рейтингу за спеціальністю.

Київський національний університет будівництва і архітектури (5 місце загального рейтингу)

Київський національний університет будівництва і архітектури в загальному рейтингу має п'яте місце.

Київський національний університет будівництва і архітектури визнається однозначно найкращим із підготовки фахівців будівельно-архітектурних спеціальностей.

Цей університет має непогані показники співпраці із компаніями-роботодавцями, і випускники архітектурно-будівельних спеціальностей у більшості мають роботу за фахом.

За підготовкою фахівців інженерно-технічних спеціальностей Київський національний університет будівництва і архітектури поступається НТУУ “Київський політехнічний інститут” (Київ), Донецькому національному технічному університету (Донецьк), Національному технічному університету “Харківський політехнічний інститут” (Харків), Національному гірничому університету України (Дніпропетровськ), Національному університету “Львівська політехніка” (Львів), Одеському національному політехнічному університету (Одеса) і Національній металургійній академії України (Дніпропетровськ).

За напрямком підготовки фахівців бізнес-економічного напрямку і у сфері ІТ Київський національний університет будівництва і архітектури не отримав практично жодних позитивних відгуків роботодавців.

Тобто хоча за своїм профільним напрямком (будівництво) Київський національний університет будівництва і архітектури має дуже сильні позиції, за іншими “периферійними” спеціальностями він не досягає гідного рівня.

Загалом можна сказати, що для усіх провідних українських ВНЗ властива різниця у рівні підготовки за різними спеціальностями (якісна підготовка за профільним для ВНЗ фахом і посередня — за “неосновними” спеціальностями). Для багатьох ВНЗ слабким місцем є низький рівень сприяння працевлаштуванню випускників і робота випускників не за фахом. Тобто навіть у найсильніших ВНЗ відчувається розрив між підготовкою випускників і вимогами ринку праці.

Таблиця 3.2 Переваги і недоліки п'ятірки найкращих вищих навчальних закладів України

Місце в загальному рейтингу	ВНЗ	Сильні сторони	Слабкі сторони
1	Київ - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»	<ul style="list-style-type: none"> Висока оцінка роботодавцями загальної якості освіти; Високий рівень підготовки фахівців: <ul style="list-style-type: none"> - інженерно-технічних спеціальностей; - з інформаційних технологій. Високі показники співпраці із компаніями-роботодавцями. 	<ul style="list-style-type: none"> Слабкі позиції за рівнем підготовки фахівців бізнес/економічних, і особливо юридичних спеціальностей; Порівняно невисокі оцінки випускниками свого ВНЗ в аспектах: <ul style="list-style-type: none"> - сприяння ВНЗ працевлаштуванню; - досвіду працевлаштування.
1	Київ - Київський національний університет імені Тараса Шевченка	<ul style="list-style-type: none"> Висока оцінка роботодавцями загальної якості освіти; Високий рівень підготовки фахівців: <ul style="list-style-type: none"> - бізнес / економічних спеціальностей; - юридичних спеціальностей; - інформаційних технологій. Непогано налагоджена співпраця із компаніями-роботодавцями. 	<ul style="list-style-type: none"> Нижчий рівень підготовки спеціалістів інженерно-технічних спеціальностей; Порівняно невисокі оцінки випускниками свого ВНЗ в аспекті сприяння працевлаштуванню
2	Київ - Національний університет «Києво-Могилянська академія»	<ul style="list-style-type: none"> Висока оцінка роботодавцями загальної якості освіти і підготовленості випускників до роботи в компанії; Високий рівень підготовки фахівців бізнес / економічних спеціальностей Висока задоволеність випускників отриманою освітою в аспектах: <ul style="list-style-type: none"> - практичної цінності навчання; - досвіду трудової діяльності. 	<ul style="list-style-type: none"> За напрямками підготовки, назагал дещо гірші оцінки отримали: <ul style="list-style-type: none"> - підготовка фахівців юридичних спеціальностей - підготовка фахівців у сфері ІТ. За показниками співпраці з компаніями-роботодавцями НаУКМА дещо поступається лідерам рейтингу.
3	Донецьк - Донецький національний технічний університет	<ul style="list-style-type: none"> Вважається одним із найкращих в Україні із підготовки фахівців інженерно-технічних спеціальностей; Непоганий рівень підготовки фахівців із інформаційних технологій. Високі показники співпраці із компаніями-роботодавцями. 	<ul style="list-style-type: none"> Дещо гірший рівень підготовки фахівців бізнес/економічних спеціальностей. Порівняно невисокі оцінки випускниками свого ВНЗ в аспектах: <ul style="list-style-type: none"> - сприяння ВНЗ працевлаштуванню - досвіду працевлаштування.
3	Київ - Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана	<ul style="list-style-type: none"> Високий рівень підготовки фахівців бізнес / економічних спеціальностей. 	<ul style="list-style-type: none"> За напрямками підготовки, роботодавці досить невисокої думки про: <ul style="list-style-type: none"> - підготовку фахівців юридичних спеціальностей; - підготовку фахівців з інформаційних технологій

Місце в загальному рейтингу	ВНЗ	Сильні сторони	Слабкі сторони
4	Львів - Національний університет «Львівська політехніка»	<ul style="list-style-type: none"> Високий рівень підготовки фахівців <ul style="list-style-type: none"> - інженерно-технічних спеціальностей; - інформаційних технологій; - архітектурно-будівельних спеціальностей. Непогані показники співпраці із компаніями-роботодавцями. 	<ul style="list-style-type: none"> Слабкі позиції за рівнем підготовки фахівців бізнес/економічних спеціальностей; Відносно невисокий престиж серед випускників інших українських ВНЗ.
5	Харків - Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	<ul style="list-style-type: none"> Високий рівень підготовки фахівців інженерно-технічних спеціальностей; Непоганий рівень підготовки фахівців із інформаційних технологій; Високі оцінки випускниками практичної цінності навчання, сприяння ВНЗ працевлаштуванню, і хороший досвід трудової діяльності; Високі показники співпраці з компаніями-роботодавцями. 	<ul style="list-style-type: none"> Слабкі позиції за рівнем підготовки фахівців бізнес/економічних спеціальностей.
5	Київ - Київський національний університет будівництва і архітектури	<ul style="list-style-type: none"> Високий рівень підготовки фахівців будівельних / архітектурних спеціальностей; Досить сильна підготовка фахівців інженерно-технічних спеціальностей. Досить висока задоволеність випускників отриманою освітою в аспектах трудової діяльності і сприяння ВНЗ працевлаштуванню випускників 	<ul style="list-style-type: none"> Практично жодних позитивних відгуків роботодавців за підготовкою фахівців: <ul style="list-style-type: none"> - бізнес-економічних спеціальностей; - у сфері ІТ.

сайт проекту
www.yourcompass.org

ініціатор проекту
www.scm.com.ua

при підтримці
www.fdu.org.ua